

“SEMBLANÇA DE L'AVI”

Gerard Gort Oliver

*Text de la conferència pronunciada per Gerard Gort Oliver el dia 26 d'octubre de 2022 a l'Arxiu Municipal de Reus en motiu de la donació i presentació del fons Josep Maria Gort Sardà.

Bon tarda,

He de començar aclarint que jo ja no vaig conèixer a l'avi. Cap dels nets el vam conèixer. Ell moria el 2 d'agost del 1972. I la seva primera néta, la Jordina, naixia el 18 de setembre del 1974. Per tant que no us parlaré a partir dels records propis sinó a partir del que m'han explicat a casa i tanta i tanta gent de Reus i de fora de Reus que el van conèixer, estimar i admirar. O de persones que com els néts tampoc vam conèixer-lo però que també n'han sentit parlar a casa seva. També he recorregut a coses que s'han escrit sobre ell. En aquest sentit el principal treball de referència és el llibre que va escriure el seu fill Ezequiel i que va publicar Carrutxa el 2011 amb el títol 'Del Campanaret a Mart. Notes biogràfiques de Josep Maria Gort Sardà'.

El meu avi va ser moltes coses: quiosquer, periodista, dramaturg, cineasta, patriota, agitador, organitzador de sidrals varis, boxejador, cronista, editor....

El Xavier Amorós, bon amic seu i que ens deixava aquest estiu, a qui per cert l'avi des que va descobrir la seva afició per la poesia li deia Bècquer o el Bècquer de les Amèriques, el definia sobretot com un caricaturista nat. I la figura de l'avi podem dir que també ha estat molt sovint caricaturitzada d'alguna manera i se n'han destacat sobretot les famoses anècdotes i les suposades excentricitats obviant a voltes la magnitud del personatge. Avui vull defensar, doncs, aquesta visió més àmplia, més global i polièdrica de l'avi, i per tant més ajustada a la realitat. I és que per molt que alguns hagin reduït la seva figura a l'esperpent i a la crítica mordaç de la societat que li va tocar viure, l'avi també era fill, marit, pare de família, i evidentment no sempre era l'home divertit i bromista amb el que s'han quedat els més superficials sinó que tenia també les seves cabòries, les seves enrabiades, els seus atacs de nervis, les seves angoixes i preocupacions. La complexitat humana és sovint difícil de desxifrar i la de Josep Maria Gort Sardà, també.

Va néixer el 21 de febrer de 1912 al carrer de Sant Joan i passaria la infantesa entre la casa natal, on vivia la seva àvia, i el carrer de Sant Llorenç, on vivia amb els pares. El seus pares eren Josep Maria Gort Roca i Josepa Sardà Olivé. I el Josep Maria va ser l'únic fill del matrimoni. El pare era barber de professió però va deixar la barberia i després de treballar un temps a Correus, va ser qui va comprar el 1916 el quiosc situat a la desapareguda plaça del Rei. Al mateix temps s'establiren als baixos de la casa cantonera del carrer de Llovera amb el camí de l'Aleixar (avui avinguda Prat de la Riba) on van obrir la Llibreria El Sol, el nom ve del diari madrileny 'El sol', que aleshores es venia molt a Reus.

La seva mare era modista i cosina germana del pintor Ceferí Olivé. Va ser en aquell moment que es van traslladar a viure just damunt de la botiga. Pel que fa al quisoc van tenir problemes i van haver de canviar-lo d'ubicació, acabant situant-lo davant del bar Kursaal i després al peu mateix del Campanaret, on seria fins al començament de la guerra, d'on el van haver d'acabar traient perquè s'hi havia d'obrir la porta d'un refugi.

I aquesta part de la ciutat, l'entorn del Campanaret, seria l'espai natural on l'avi desenvoluparia la seva vida. Des d'allí irradiaria Reus amb els seus articles i les seves accions. El Campanaret i ell quedarien indissolublement lligats.

A l'escola sembla ser que va anar-hi més aviat poc, de manera que la seva formació va ser bàsicament autodidacta. De petit ja va adquirir la dèria lectora i això li deixà un pòsit cultural. Esmenta que algunes de les primeres lectures que recorda eren d'Alfonso Vidal, El Caballero Audaz, Pere Mata i molta novel·la. Dels autors reusencs explica que només l'entusiasmava Joaquim Maria Bartrina. Després ja començaria a llegir en català, amb predilecció per Josep Maria de Sagarra i Carles Soldevila.

Cap als divuit anys va començar a col·leccionar llibres signats a mà pels respectius autors i, sobretot, llibres de Reus. A més de llegir recorda que aprofitava les estones lliures per anar a rodar amb bicicleta pel velòdrom de la Casa del Poble, a banyar-se a la piscina del Reus Deportiu, a les vesprades al gimnàs del Centre de Lectura o a empaitar les noies (en l'argot de l'època en deien empaitar les raspes"), segons va deixar escrit.

Durant aquells anys es va formar una molt bona biblioteca de literatura universal en català. També llegia molts textos teatrals. L'interès per les lletres el va portar a ingressar a la secció de Literatura del Centre de Lectura. Tot i que a la secció de Literatura hi ingressa el 1935 la seva relació amb l'entitat és molt anterior, ja que hi anava al gimnàs i també a classes de dibuix.

El 1927 es va enamorar per primer cop d'una noia d'origen navarrès que va conèixer en un ball al Centre Republicà, al carrer de l'Hospital. Es deia Eva Maria Astua, i tot que després va marxar de Reus i la història es va acabar, en guardaria sempre el record i de fet utilitzaria el seu cognom com a pseudònim en algunes ocasions.

Van seguir-la altres amors de joventut, sempre a l'entorn de l'espai recreatiu de La Palma. Ja en aquella època va començar a destacar pel seu bon sentit de l'humor i per les bromes que feia.

També en aquells anys a més d'anar al gimnàs del Centre i al velòdrom va començar a practicar boxa, això, sí, d'amagat dels pares. Als fills únics els paren tendeixen a sobre protegir-los i se les havia d'empescar perquè no li impedissin boxejar. A més de boxejar va formar part de la junta de la secció de boxa del Reus Deportiu com a

secretari i com a tresorer. També va practicar natació i ciclisme, en aquest cas no a nivell competitiu.

Tenia una Harley Davidson que portava amb sidecar. Però, en canvi, mai va conduir cap cotxe.

I va ser ja també en aquells anys que va començar a escriure. Ho va provar tant en vers com en prosa. Va col·laborar al diari 'Foment' i en revistes com 'La Dona catalana' o 'El tango de moda'. Cal destacar la seva participació en les publicacions 'La Patacada' i 'Què penses, Anton?', ja de caire humorístic i marcades políticament, eren clarament d'esquerres i catalanistes. Ja llavors es va treure el carnet de l'Associació de Premsa de Reus, que no aconseguiria tenir fins al 1937 i, per tant, ja no en va fer poder fer ús.

Aleshores esclata la Guerra Civil, ell en diria "el temps del desgavell".

Als primers mesos de la guerra arribaren a Reus un nombrós grup de personal militar o militaritzat per treballar a l'Escola del Treball en la construcció dels avions de guerra, els denominats "xatos". I aquests militars republicans van destacar des del primer dia pel menysteniment cap als reusencs i per voler imposar-los la seva llengua. Els enfrontaments no van trigar a arribar i no parlem tan sols d'enfrontaments verbals sinó d'agressions físiques. Fins al punt que dia sí, dia també, hi havia mastegots al carrer entre els joves reusencs i els militars espanyols. I fins i tot un dia va haver-hi trets entre els dos bàndols. Es comenta, així ho indica Miquel Serra, que va ser el Josep Maria Gort Sardà qui primer va plantar cara al menyspreu dels foranis i un dia que se'n van presentar uns quants al quiosc buscant diaris madrilenys els va respondre que en castellà només tenia el TBO. I a partir d'aquí les batusses van ser constants.

Justament el dia de Sant Pere de 1937 el criden a files i s'incorpora al parc Samà, on hi havia el Centre de Reclutament, Instrucció i Mobilització número 9. L'estada allí va ser curta. Uns dies de mínima instrucció militar i ja els enviaven cap al front. Explica que d'amagat, a les nits, mentre era a Cambrils, s'escapava per anar a dormir a casa i hi tornava de bon matí.

Després l'enviarien a Tortosa, per retornar després a Tarragona, i més endavant al Front d'Aragó. Enyorava la ciutat però Reus en aquells moments vivia un infern per culpa de les privacions de tot tipus i els bombardejos continuats de l'aviació feixista que provocaven múltiples víctimes. El seus mateixos pares van resultar ferits, circumstància que va facilitar que li donessin uns dies de permís per visitar-los.

Després va participar en la batalla del pont de Seròs, després a la Granja d'Escarp, i després participaria a la Batalla de l'Ebre, de la qual explicava la cruesa i la brutalitat.

De part de la seva participació a la Guerra en va deixar testimoni a les 'Memòries de quan el desgavell', que van quedar incompletes.

Acabada la guerra tornà a Reus i tot i que al febrer es va publicar una nota al Diari Español en la qual es manava als residents que havien servit l'exèrcit roig que es presentessin no va fer-ho perquè al març va anar a buscar-lo a casa la Guàrdia Civil. Van detenir-lo per portar-lo al camp de concentració que funcionava al Pere Mata. I al cap d'un mes els seus pares aconseguen els avals necessaris perquè el deixessin lliure. El 24 d'abril del 1939 l'autoritzaven a fixar la seva residència a Reus. L'obligarien a participar en algun acte de propaganda franquista. I van retirar-li el passaport. Això ho descobriria més tard, quan va intentar fer un viatge a l'Argentina per acompanyar els fills d'un amic que s'hi havia exiliat i el no el van deixar sortir de l'Estat.

Va ser després de la Guerra que van obrir botiga als baixos del carrer 73 del carrer d'Amargura. Eren moments difícils perquè van haver de deixar precipitadament la botiga, el quiosc no van poder recuperar-lo i van perdre també tots els estalvis, perquè eren "en papel moneda puesto en circulación por el enemigo". Van llogar el local, com deia, del carrer d'Armagura (durant anys carrer Cervantes), dedicat a la venda de diaris, llibres i revistes.

Va ser en aquell moment que l'avi prendria les regnes del negoci que fins llavors havia portat el seu pare. També en aquell moment es quan es casa amb la Teresa Juanpere, la meva àvia, que era originària de Porrera. Es casen l'11 de Setembre de 1941, i l'elecció de la data no va ser casual. Era una manera de poder celebrar la Diada Nacional de Catalunya, evidentment totalment prohibida.

La seva vida conjugal va passar per alts i baixos en aquells moments per la relació amb una altra dona, que va comportar el trencament familiar durant un temps. Amb tot el 1942 naixia el seu primer fill, el Josep Maria, quan els pares sembla que estaven separats. El 1944 l'avi tindria una filla amb la segona relació que mantenia. Poc després allò s'acabaria i la segona dona i la seva filla abandonarien Reus.

Després de la mort dels pares de l'àvia Teresa té lloc la reunificació familiar i el 1949 naixeria l'Ezequiel.

Quan va poder es va tornar a implicar amb la boxa amb la secció local. I també recuperaria la pràctica del ciclisme.

També el 1941 reprèn l'activitat periodística publicant cròniques esportives a 'Deportes', que s'editava a València.

Pel que fa al 'Lérida, semanario de los lunes' hi va començar a escriure el 1945. El dilluns no sortien diaris i la publicació lleidatana va aconseguir fer forat a Reus per la pàgina que elaborava el Josep Maria Gort, i que incloïa des de cròniques esportives, a notes i comentaris sobre la vida reusenca. En deien popularment 'La oca del lunes' i hi escriuria durant més de 25 anys. Tenia a favor que en publicar-se a Lleida la censura depenia del governador civil de Lleida i no pas del de Tarragona, de manera que si importunava els mandataris franquistes locals, com que a Lleida, a banda que no entenien gran part del que s'hi deia, i els hi queia una mica lluny, deixaven fer.

El comentaris críptics en clau d'humor local en els seus articles signats per ell o amb pseudònims comencen a ser habituals. I això li va començar a portar alguns problemes.

Aquella pàgina anava ampliant continguts, fins i tot va publicar-hi fragments de novel·les com, per exemple, la del fantasma del Fossar Vell, que era com denominava ell al distribuïdor de La Vanguardia a la zona, i amb el qual va mantenir un llarg litigi.

Durant tots aquells anys aniria publicant també en altres diaris i revistes com 'Gong', 'La mañana' o el 'Diario de Barcelona', entre molts d'altres, també col·laboraria amb Ràdio Reus i altres emissores, però la seva principal dedicació i la pàgina que tot Reus esperava cada dilluns era la del diari lleidatà, 'La hoja del lunes', on feia un resum setmanal de la vida reusenca.

Una de les seves cròniques més sonades o que més es recorden és quan va explicar la disputa entre el Reus Deportiu i el Banc de Bilbao per comprar l'edifici de l'Hotel Continental, a la plaça de Prim. I que va narrar com si és tractés d'un partit de futbol. També va comentar un ple de l'Ajuntament presentant els regidors com si es tractés de l'alineació d'un equip de futbol.

L'any 1962 la revista d'humor madrilenya 'La Codorniz' el va premiar amb la Presó de Paper per un article que no van entendre en absolut i que van considerar la millor innocentada de l'any. El text llegit ara sembla surrealista però amagava una crítica a la festa major de Reus.

Ell sempre va dir que escrivia "tal com raja", sense esforçar-s'hi gaire. El Xavier Amorós, a 'Temps estranys' explica que Gort elaborava "una paròdia del periodisme de l'època. Li arriava pel descosit sense que el preocupés la censura. És clar que mai deia les coses a la directa; les deia en un llenguatge que, sense voler-ho, de vegades semblava surrealista. Gort no deia res en contra de les autoritats i dels actes oficials. Només se'n burlava. Es dedicava a la caricatura periodística, d'articles breus, d'entrevistes imaginades o modificades".

Pel que fa als continguts “tenia respecte bàsic per unes quantes coses: pel Reus Deportiu, el Club Natació Reus Ploms, tenia simpatia per l’Orfeó i el Centre de Lectura i acollia amb entusiasme les iniciatives locals que valien la pena. Tenia, però, una bèstia negra: l’Ajuntament. De l’ajuntament procurava riure-se’n sempre en que tenia ocasió”. Escrivia tal com raja i ràpid i corrents però quan l’encertava feia dianes extraordinàries”.

Tant és així que les autoritats municipals provaven sense èxit de censurar-lo però com hem dit, com que Reus quedava fora de jurisdicció del governador de Lleida, aquest feia la vista grossa.

Explica Amorós que Carles Giró, director del Semanario Reus i assessor de l’Ajuntament i home fort d’alguns alcaldes, especialment de Joan Bertran, va dir-li en una ocasió que estava segur que Josep Maria Gort era un agent marxista o anarquista que volia desorientar i corrompre la societat reusenca ridiculitzant actes, fets i persones respectables. Va provar de fer-li entendre que no era així sinó que Gort era estrictament un bromista, que l’engrescava riure’s de la gent una mica important i dels actes solemnes i pretensiosos. Però aquell estava ofuscat pel seu fanatisme i era incapaç de copsar-ho.

A més de la seva activitat periodística va ser sempre un activista de la promoció de la ciutat, ja fos participant en la divulgació dels fills il·lustres (va editar un diccionari de reusencs notables) o del patrimoni de Reus. O implicant-se en iniciatives culturals o esportives. Va participar, per exemple, en la campanya per reconstruir les parelles dels nanos de Reus, en la recuperació del Ball de la Mare de Déu de Misericòrdia, o en l’organització de tot tipus de premis esportius i culturals. També va involucrar-se en la promoció del teatre amateur, sobretot en l’activitat dels elencs de l’Orfeó, el Guimerà i el Bravium.

I elaborava i editava opuscles i publicacions diverses sobre la història i personatges de Reus. Molts anaven sortint per fascicles i després la gent se’ls enquadernava.

També va fer creure que publicava o publicaria molts llibres imaginaris que no veurien mai la llum.

Enmig de tot això es va aficionar també al cinema i va rodar diversos films, que igual que els seus articles estaven fets tal com raja, sense preocupar-se gaire de la qualitat tècnica, però que després exhibia públicament i tenien el seu èxit.

Una de les seves últimes burles als mandataris franquistes locals va ser fer-los creure que feia una pel·lícula titulada ‘Mil reusencs’, per aleshores filmar actes oficials, on participaven els afins al règim, i els feia repetir les escenes i posar-s’hi bé.

El que no va dir-los és que mai va filmar-los, tan sols ho feia veure, els gravava sense rodet fent postures i escenes ridícules.

Tot i escapolir-se de la censura per allò que dèiem que depenia del governador de Lleida sí que va acumular diversos plets per denúncies de persones que se sentien injuriades.

Una de les multes que li van imposar en el fons va representar per ell un elogi.. El 1951 era multat per catalanista i reusenquista escrit en k, que devia semblar més subversiu. Segurament deu haver estat l'única persona multada per reusenquista. El que va fer l'avi va ser fer-se emmarcar la multa i penjar-la al despatx que tenia a la rebotiga i l'ensenyava orgullós a tothom. Va presentar-hi recurs sense èxit i hauria d'acabar pagant 500 pessetes.

Capítol a part mereix una de les seves obres més elogiades: 'L'elefant torrat', que va escriure el 1954. Magí Sunyer, a la Història General de Reus, la defineix com "una peça absolutament singular, no ja en el Reus del moment sinó en el panorama dramàtic català. Un text entre les coordenades precises de la improvisació de perfils grotescos i el teatre de l'absurd. 'L'Elefant torrat', peça en tres trompades, és un autèntic disbarat escènic que tant podem entroncar amb procediments populars, derivats de la tradició pitarresca, com amb la línia avantguardista de Radiguet, Ionesco i els germans Marx". Amorós, escrivia que 'L'Elefant torrat' constata que si Gort s'hagués autodisciplinat hauria esdevingut un autor per prestar-hi molta atenció. Si va ser capaç d'escriure 'L'Elefant torrat' hauria pogut escriure molts altres textos que valdrien la pena".

Pels que no en coneguen l'argument l'acció se situa en un bar amb un difunt en cos present i on se serveix salfumant com a beguda. I s'hi ha de fer l'homenatge al campió mundial de baldufa, que és interromput per l'arribada de l'elefant que la mestressa ha comprat, i amb el qual inicia un idil·li. Deu anys després, el difunt oblidat sota el taulell es desperta, mentre passen per escena el Tenorio, el xinès que serveix de base per acudits i els de la funerària. El desconcert està servit amb la continuada voluntat de sorprendre l'hipotètic públic. El llenguatge té un entroncament popular evident amb expressions com "llobarros fregits amb vetes d'espardenyes" i els efectes supressius apareixen fins a la darrera acotació: "Cas d'aplaudir, sortiran a saludar els principals actors amb bicicleta i tirant fideus d'aquells de bullaroca al públic".

Un diàleg de l'obra és molt definitori del Reus del moment. Quan algú preguntava o deia alguna cosa que sortia del que era comú el típic era pensar: "això és cosa del Gort".

La menció a l'obra és aquesta:

El Cisquet, un dels personatges de l'obra, truca a l'aeroport per preguntar si ha arribat l'elefant i ho fa en aquests termes: "Parlo amb l'aviació? Que saben si ha arribat l'elefant... Qui diu...? Que si sóc en Gort?. No no ho sóc el Gort. Li parlo d'una bèstia molt grossa, amb una tropma rossa com un fil d'or. D'un elefant de debò....

L'Elefant Torrat només s'ha arribat a representar un cop i es va editar el 1974, tot i que abans n'havia fet entregues per fragments al full de Lleida.

Una altra de les seves obres més singulars va ser 'Yo el primer visitante del planeta Marte', escrita el 1955, i en el qual narra un suposat viatge a Mart. El text, que és una delícia, explica entre altres coses que "no me tocó otro remedio que comerme algún marciano. Los marcianos, por cierto fenómenos de una inteligencia natural y civilizados como las hormigas, saben a jamón serrano y no protestan cuando les sacas el acuarium que llevan en el tejado y les clavas los dientes en la mollera o en el vientre. En uno de sus subterráneos vi muchos planos, máquinas de afeitar (pues ha de saberse que son sumamente vellosos), chichoneras y biberones atómicos; ellos saben mucho de la Tierra, saben cuanto pasa y no ignoran quien fue el inventor de la sopa de tomillo, los chicos que van a la escuela resuelven de corrido lo de la cuadratura de círculo y saben con exactitud matemática las toneladas de uranio que se hallan en la Antártida".

El llibre es divideix en dues parts: en la primera narra el viatge i l'estada a Mart i la segona és una carta del cap dels marcians demanant-li que no expliqui el que hi ha vist. A banda del contingut del llibre, que és extraordinari, la principal peculiaritat que té és el seu diminut tamany: fa 5 x 4 centímetres. Feia creure a la gent, però, que pel contrari era molt gros i que l'havien d'anar a buscar amb un carretó per poder-lo transportar. Carrutxa el 2009 va editar un facsímil de l'edició original, la del 1955.

Lligat amb els plats voladors (en aquella època se'n deia més així que no pas ovnis) hem de parlar de l'aventura sideral de l'Speteck, que juntament amb els seus amics de la GAMBA (acrònims de Gort, Anglès, Martí, Botet i Associats) enviarien cada any a l'espai coincidint amb el Dia dels Innocents. Va volar per primera vegada el 1957. Preparaven l'artefacte a la pirotècnia Espinós i el dia en qüestió feien una comitiva que anava fins a la pista dels Ploms on es feia l'enlairament i es congregava una important xifra de públic. L'esdeveniment era tota una festa. Les notícies sobre l'Speteck van arribar a ser recollides per la premsa internacional i tot.

Altres dels sidrals instigats o atribuïts a l'avi eren les curses del Xola amb sacs d'avellanes o amb una moto a collibè, o l'intent d'anar amb un patinet nàutic de Salou fins a Barcelona. També va dur una vaca al camp de futbol del Reus Deportiu per portar sort a l'equip, organitzà el concurs de miss Petardo, hi ha qui diu que va

ser ell qui va fer pujar un burro al saló de plens de l'Ajuntament o qui va enviar uns pagesos que preguntaven per una casa de barrets a una casa on feien la vetlla d'un difunt. Tot i que tothom sabia de la seva faceta com a bromista tenia poder de convicció. I es diu que un cop va fer córrer la poca-soltada que un funcionari havia mossegat el pit d'una dona, cosa inventada però de la qual tot Reus n'aniria ple donant-ho per cert, fins al punt que les dones s'apartaven de l'home en qüestió. O en una altra ocasió va fer creure a un empleat de banca, tot un senyor molt seriós, que l'havien nomenat alcalde de Reus i l'home se'n va anar cap a l'Ajuntament a prendre possessió del càrrec.

El tarragoní Eduard Boada, famós pels seus entrepans i els seus còctels, m'explicava fa només uns dies que a Tarragona sentien sana enveja de Reus, precisament pels xous que organitzava el meu avi amb els seus amics en aquells temps avorrits i grisos. Abans de fer de bàrman també va fer de corresponsal de premsa i es veu que coincidien a Cambrils en un sopar anual tots els periodistes de l'època de la zona (el sopar es feia coincidint amb la Fira de Cambrils). Em deia que tots es baravallen per seure al costat del Gort. "Era un xou assegurat, era molt agradable i divertit", recorda Boada. I quan va idear servir un còctel a Cambrils dins d'una formigonera el meu avi es veu que li va dir: "coi això sembla una idea meva, no sé com no se m'ha acudit a mi".

També es parlava molt de les seves col·leccions de mangueres i d'elefants. La llista d'anècdotes i mogudes promogudes per l'avi seria interminable. Segurament n'hi hauria tantes com persones que el van conèixer.

Totes aquestes accions i els seus punyents articles carregats de surrealisme i caricatura són el que més va transcendir públicament però com deia al principi això no pot amagar la seva part més humana i íntima.

Era una persona que patia per la família, per la ciutat, pel país, per la llengua que tan estimava, pels seus amics. I tenia una forta espiritualitat. No va ser mai un home de missa, tot el contrari. Era dels que només trepitjava les esglésies per anar a casaments i funerals però. Per contra, el seu llibre de capçalera va ser 'Imitació de Crist', de Tomàs de Kempis. I també era devot de Sant Pere i de la Mare de Déu de Misericòrdia.

Així mateix tenia els seus rampells, depressions i crisis nervioses. I els seus últims temes van estar marcats per la malaltia, que va limitar la seva activitat.

Queda molt per descobrir del personatge i es podrien fer buidatges dels seus articles i investigar-ne moltes coses més que ajudarien a comprendre i explicar millor el Reus d'aquella època. Per això és important que el material que la família

hem lliurat a la ciutat quedí dipositat aquí a l'Arxiu, perquè els historiadors i estudiosos el tinguin a la seva disposició.

L'Amorós va deixar escrit també que "el Gort era el rei del Campanaret, un rei sense corona i sense ceptre, vestit amb un guardapols de color gris".

I així va ser: l'avi va ser un quiosquer polifacètic que no parava quiet. Tocat pel virus de la lletra i amb una forta vocació periodística, escrivia articles, memòries i fins i tot teatre, editava tot tipus d'opuscles, rodava i exhibia pel·lícules i gestava sidrals varis. Tot amb el propòsit d'agitar la grisa i rutinària vida reusenca de l'època. Com que li van tocar viure uns temps estranys, esmolava l'enginy per burlar la censura amb un llenguatge sarcàstic, crític i sovint molt críptic, fins i tot surrealista, que importunava els mandataris franquistes i posava en evidència l'estultícia imperant.

El Diables de Reus van recuperar fa uns anys l'Speteck i Òmnium Baix Camp convoca i atorga des de fa un temps el premi d'assaig breu Josep Maria Gort Sardà en el marc dels premis literaris per a joves. Són maneres de mantenir present la seva memòria. Però el millor tribut és que la seva figura i la seva obra formen part de l'imaginari col·lectiu de la ciutat. La gent de diferents generacions ha mitificat el Gort i aquell món del Campanaret. Fins i tot hi ha qui m'ha arribat a dir que el Gort, el Josep Maria Gort Sardà, era el seu ídol.

D'aquell món que representava el Campanaret associat a l'alegria de viure, a aquelles petites coses que donen sentit a la vida, en queda ben poc. De fet ara on hi havia la botiga-quiosc hi ha un "pati" d'aquests que venen de tot. I això no deixa de ser una metàfora de com han canviat les coses. I si El Sol, la botiga del Gort, va ser el símbol d'una època, ara ho són aquests establiments despersonaltzats i replicats arreu, que abunden per totes les ciutats, i en els quals són impensables les converses a la rebotiga arreglant el món i inventant mogudes vàries com les que hem anat resseguint. Ja heu vist també a les fotos alguns dels muntatges espectaculars que feia a la porta de la botiga per promocionar alguna publicació en concret...

L'any passat tancava la merceria Parisi, just a la porta del costat de la botiga. Cal Parisi era l'últim vestigi, l'últim reducte d'aquell Campanaret en el qual regnava l'avi i que ja tan sols perviu en la memòria col·lectiva. Però és a partir de referents intangibles que es construeix també el futur. I, per tant, hi ha coses d'aquell Reus que no s'haurien de deixar perdre mai si volem esdevenir una ciutat viva, que miri al futur, però que sigui fidel a les arrels, als seus orígens i a la seva millor tradició. És això el que dota una ciutat d'identitat pròpia i d'una idiosincràsia diferenciada. I Reus no pot ser una ciutat més.

Acabo llegint una dedicatòria que li va escriure el meu avui al meu pare en un llibre que recull diverses d'aquests opuscles que editava i que sintetitza el seus sentiments. La dedicatòria està datada al 10 de novembre de 1951 i diu així:

“A Josep Maria Gort Juanpere.

Tu ja ets gran, tu has conegut els meus sentiments i saps l'amor que tinc per les nostres coses. Com a català que ets i com a fill de Reus, només voldria que ens assembléssim.

El teu pare que t'estima”.

Moltes gràcies!